דאס שטיינדעלע אין דער בירקע

(דערצעהלונג פון אראבישען לעבען)

פון אברהם בליי.
(תל־אביב.)

באזיצען א פרוי?

— וואס ווייסען מיר פון באזיצען א פרוי?

א פייגעלע אין א שטייגער שפרינגט און זינגט און דערפרייט די נשמה — און אט איז געווען א פייגעלע, עפען נאר א קליין טר־רעלע — שוין נימא. אויס פיי־נעלע! עס איז א סוד א גרויסער דאס באזיצען א פרוי. הערט וואס האט פאסירט מיט כאסאן אראב־דעם'ן, און כאסאן מעגט איך ווי־סען האט קיין ביכער ניט געלייענט און נישט פון קיין פאפירענע קווע־לען האט ער זיין חכמה געשעפט. ווי א נראז אין פעלד האט ער פון דער ערד זיך אָנגעזוינען. זיין ווייטאָג וואקסט גלייכער, זיין נסיון אין קלארער ווי אונזערערע פאר־פאלאנטערטע, צונעשווירענע און צו־געפוינטע אלעענען אין גארטען שטיי־נען.

איז גוט צו זיצען אין א פאר־נאכט ביים טויער פון פרדס און צוהערען וואס כאסאן אראבדעם דערצעהלט.

די זון האט שוין געהאלטען ביים פארנעהן. דאס קלאפען פון די פיאשען האט אויסגעהערט אפגעהילכען איבער'ן דארף. עס הערט זיך נאך דער לעצטער טאק־טאק פונ'ם מאטאר ביים ברונעם. אויפ'ן שפיץ פון אייזערנעם טויער פון פרדס האבען זיך נאך צוויי פיינגלאך גע־ריינינט די שנעבעלאך אין איינענעם פוד און נאכדעם געשארפט זיי אן דער שארף פונ'ם אייזען. נאכעט און אפגעשארען זענען געווען די גלעלע אקאציע־בוימער און צווישען זיי האבען זיך געשלענגענלעך יונגע דינע יאשטשערעקעס, טשערעפאכעס האב־בען געפויזעט, געשלעפט זיך ווי א שווער־ער אנגעלאדענער וואגען מיט משא. א קליין ווינטעלע האט זיך געטראגען אין דער לופטען פון דר בערג ארום, און הארי־בער געמאכט דעם ריח פון מאראנצען־בליאונג, וואס האט ארום ווי פאר'שכור'ט.

פארכמודעט נאך א שווערען טאג ארבייט איז זיך געזעסען ביים טויער כאר־סאן אראבדעם, דער יונגער באיארדזשי. מיט די שפיץ פינגער האט ער געראלטען ביים שטרענגעל פון א גרין בלעטעל און נישט אראפגעלאזט דערפון די אויגען. איך בין גראד געקומען פון הינטער אים. א גרויסער טרויער האט זיך באזעצט אויף זיין פנים.

— וואס איז דיר אראבדעם, וואס זיצסטו אזוי פארטראכט און פארזארגט? זארגסטו וואס דער טלקוש האט זיך פאר־שפעטיגט? אדער אפשר טרויערסטו נאכ'ן קעלבעלע וואס דער עפענדי האט פארקויפט צו שחיטה? זאג אראבדעם, וואס איז דאס, וואס נאגט דיר אזוי אין דער נשמה?

אראבדעם איז דערציטערט געווארען, ווען ער האט פלוצלונג, אין אט דער פאר־טראכטעניש. לעבען זיך הערהערט מיין קול. דער אמאליגער "שאבאב" האט זיך אין אים אנגעצונדען. פלינק ווי א ווע־ווירקע האט ער זיך א כאפ געטאן ביי דער רעכטער זייט, אקראט ער וואלט דארט נאך א שווערד געהאט, צו א בלוים־קענדיגען קינזשאל, ווי אין די גוטע צייט־טען. ער האט אבער מיך, זיין פריינט דער־זעהן, און האט זיך אפגעקיהלט.

— זעה, כאווארדזשא, — האט ער מיט א ציטערדיג קול ארויסגעזאגט — זאג מיר אין וועלכער זייט בלאזט עס דער ווינט? אויף וועלכער זייט דרעהט זיך דאס בלעטעל?

זיינע מאטעווע אויגען זענען . נאך אומרואיגער געווארען. דאס מויל געעפענט, גרייט צו הערען צו תשובה, און די תשובה איז אים קענטיג געווען אזוי חשוב, פונקט ווי די ערד קען דערפון אונטערגעהן.

— ארענדעס! — האב איך געזאגט

— קוק זיך צו און זעה, אז קיין דרום בלאזט דער ווינט.

— קיין דרום? האט ער אויפגעצי־טערט — פארפאלען... פארפאלען... גרויס איז די שטראף פון אללא!...

— וועסט נישט פארשטעהן, כאווארדזשא, נישט ווי ביי די מאסקאב איז ביי אונז... בערואיגער זענען אנדערש.

דאס ווינטעל איז שטארקער געווא־רען און אנגעטראגען א פייכטקייט. דאס געלע טרוקענע זאמד ביים טויער האט פון דער פייכקייט א טונקעל־ברוינעם קא־ליר געקראגען. שטיל איז ביים טויער. עס הערט זיך ווען א טרוקען בלעטעל פאלט אראפ פון ביים און גוסס'ט. ארענדעס ריהרט זיך נישט פון פלאץ און דאס בלע־טעל צווישען זיינע פינגער איז ווי צו דער האנט צוגעקלאפט.

— פון איין ברונעם טרינקען מיר דאך וואסער — האב איך געזאגט מיט מיטגעפיהל — וואס האט עס דיר דער דרום ווינט אזוינס געבראכט? דערצעהל אראבדעם!

פאמעליך, אפילו נישט פיהלענדיג האט ער ארויסגעלאזט דאס בלעטעל פון צווישען די פינגער. אפגעזיפצט. די קור־פערנע ברוינע ברוסט האט זיך געהויבען הין און צוריק ווי א כוואליע ביים ברעג פון שטורמדיגען ים. ווי א צאפעלדיג קינד, צו דער מאמען. אזוי האט ער זיך געריסען צו עפעס וואס איז פארבונדען מיט זיין גאנצען לעבען. צום סוף האט ער זיך גישט איינגעהאלטען און אנגע־הויבען ארויסריידען, דערצעהלען פון אלץ וואס דריקט אים אזוי אויפ'ן האר־צען.

און אזוי האט ער דערצעהלט:

איינמאל האב איך מיין אסילע (יחום'דיגע שקאפע, אויסגעפוצט, אויס־געוואשען, אויסגעעמט, יעדען האר־עלע האט מען געקענט איבערצעהלען. גלאט איז זי געווען ווי דינער. דורכזיכטיגער זייד. איך אליין בין געווען אויסגעפוצט און ניישט פון קיין פאפירענע קווע־לען האט ער זיין חכמה געשעפט. ווי א נראז אין פעלד האט ער פון דער ערד זיך אָנגעזוינען. זיין ווייטאָג וואקסט גלייכער, זיין נסיון אין קלארער ווי אונזערערע פאר־פלאנטערטע, צונעשווירענע און צו־געפוינטע אלעענען אין גארטען שטיי־נען.

איז גוט צו זיצען אין א פאר־נאכט ביים טויער פון פרדס און צוהערען וואס כאסאן אראבדעם דערצעהלט.

די זון האט שוין געהאלטען ביים פארנעהן. דאס קלאפען פון די פיאשען האט אויסגעהערט אפגעהילכען איבער'ן דארף. עס הערט זיך נאך דער לעצטער טאק־טאק פונ'ם מאטאר ביים ברונעם. אויפ'ן שפיץ פון אייזערנעם טויער פון פרדס האבען זיך נאך צוויי פיינגלאך גע־ריינינט די שנעבעלאך אין איינענעם פוד און נאכדעם געשארפט זיי אן דער שארף פונ'ם אייזען. נאכעט און אפגעשארען זענען געווען די גלעלע אקאציע־בוימער און צווישען זיי האבען זיך געשלענגענלעך יונגע דינע יאשטשערעקעס, טשערעפאכעס האב־בען געפויזעט, געשלעפט זיך ווי א שווער־ער אנגעלאדענער וואגען מיט משא. א קליין ווינטעלע האט זיך געטראגען אין דער לופטען פון דר בערג ארום, און הארי־בער געמאכט דעם ריח פון מאראנצען־בליאונג, וואס האט ארום ווי פאר'שכור'ט.

פארכמודעט נאך א שווערען טאג ארבייט איז זיך געזעסען ביים טויער כאר־סאן אראבדעם, דער יונגער באיארדזשי. מיט די שפיץ פינגער האט ער געראלטען ביים שטרענגעל פון א גרין בלעטעל און נישט אראפגעלאזט דערפון די אויגען. איך בין גראד געקומען פון הינטער אים. א גרויסער טרויער האט זיך באזעצט אויף זיין פנים.

— וואס איז דיר אראבדעם, וואס זיצסטו אזוי פארטראכט און פארזארגט? זארגסטו וואס דער טלקוש האט זיך פאר־שפעטיגט? אדער אפשר טרויערסטו נאכ'ן קעלבעלע וואס דער עפענדי האט פארקויפט צו שחיטה? זאג אראבדעם, וואס איז דאס, וואס נאגט דיר אזוי אין דער נשמה?

אראבדעם איז דערציטערט געווארען, ווען ער האט פלוצלונג, אין אט דער פאר־טראכטעניש. לעבען זיך הערהערט מיין קול. דער אמאליגער "שאבאב" האט זיך אין אים אנגעצונדען. פלינק ווי א ווע־ווירקע האט ער זיך א כאפ געטאן ביי דער רעכטער זייט, אקראט ער וואלט דארט נאך א שווערד געהאט, צו א בלוים־קענדיגען קינזשאל, ווי אין די גוטע צייט־טען. ער האט אבער מיך, זיין פריינט דער־זעהן, און האט זיך אפגעקיהלט.

— זעה, כאווארדזשא, — האט ער מיט א ציטערדיג קול ארויסגעזאגט — זאג מיר אין וועלכער זייט בלאזט עס דער ווינט? אויף וועלכער זייט דרעהט זיך דאס בלעטעל?

זיינע מאטעווע אויגען זענען . נאך אומרואיגער געווארען. דאס מויל געעפענט, גרייט צו הערען צו תשובה, און די תשובה איז אים קענטיג געווען אזוי חשוב, פונקט ווי די ערד קען דערפון אונטערגעהן.

— ארענדעס! — האב איך געזאגט

— קוק זיך צו און זעה, אז קיין דרום בלאזט דער ווינט.

— קיין דרום? האט ער אויפגעצי־טערט — פארפאלען... פארפאלען... גרויס איז די שטראף פון אללא!...

— וועסט נישט פארשטעהן, כאווארדזשא, נישט ווי ביי די מאסקאב איז ביי אונז... בערואיגער זענען אנדערש...

דאס ווינטעל איז שטארקער געווא־רען און אנגעטראגען א פייכטקייט. דאס געלע טרוקענע זאמד ביים טויער האט פון דער פייכקייט א טונקעל־ברוינעם קא־ליר געקראגען. שטיל איז ביים טויער. עס הערט זיך ווען א טרוקען בלעטעל פאלט אראפ פון ביים און גוסס'ט. ארענדעס ריהרט זיך נישט פון פלאץ און דאס בלע־טעל צווישען זיינע פינגער איז ווי צו דער האנט צוגעקלאפט.

— פון איין ברונעם טרינקען מיר דאך וואסער — האב איך געזאגט מיט מיטגעפיהל — וואס האט עס דיר דער דרום ווינט אזוינס געבראכט? דערצעהל אראבדעם!

פאמעליך, אפילו נישט פיהלענדיג האט ער ארויסגעלאזט דאס בלעטעל פון צווישען די פינגער. אפגעזיפצט. די קור־פערנע ברוינע ברוסט האט זיך געהויבען הין און צוריק ווי א כוואליע ביים ברעג פון שטורמדיגען ים. ווי א צאפעלדיג קינד, צו דער מאמען. אזוי האט ער זיך געריסען צו עפעס וואס איז פארבונדען מיט זיין גאנצען לעבען. צום סוף האט ער זיך גישט איינגעהאלטען און אנגע־

דאס גרויסע פייער

באארבייט אין אידיש לויט דעם באריהמטען ראמאן פון טשארלס דיקענס „באַרנאבי ראדזש".

(פארזעצונג)

— שווייג, סער! — האט זיין פא־טער ארויסגערונערט, — אז מען פרעגט דיך דיין מיינונג, זאג. אז מען רעדט צו דיר, קענסטו ענטפערען. אז מען רעדט ביי דיר נ י ש ט און מען רעדט צו דיר נ י ש ט, דארפסטו נ י ש ט ענטפערען און נ י ש ט רעדען. א שעהנע וועלט געווארען היינטיגע צייטען! איך זעה איין, אז עס זענען שוין נאר קיין אינגלאך נישט געבליבען — נישטא מעהר קיין סימן פון א אינגעל — קיין אונטערשיעד צווישען א קינד א זכר מה א דערוואקסענעם מאנספארשיין — אלע אינגלאך האבען זיך אויסגעלאזען מיט זיין גבעבנשטער מאיעסטעט דעם קעניג דזשארדזש דעם צווייטען.

און צום פרעמדען האט ווילעט גע־זאגט:

— איהר וואלט בעסער געווען שטעל־לען אייערע פראגען צו דערוואקסענע מענשען, וואלט מען אייך צופרידענגע־שטעלט אויפ'ן בעסטען אופן, און איהר וואלט זיך פארשפארט אומזיסטע מיה. מיט הערדזיל אין מיסטער דזשאפרי הער־דיילם א־פלימעניצע

— נו, און איהר פאטער לעבט נאך?

— האט דער אונבאקאנטער גלייכגילטיג געפרעגט.

— ניין, — האט דער ווירטה געענט־פערט, — ער לעבט נישט און איז נישט געשטארבען.

— נישט געשטארבען! — האט דער אומבאקאנטער אויסגעשריען.

— נישט געשטארבען אין געוועהנלי־כען זין פון ווארט, — האט דער שיינקער געזאגט.

די שכנים האבען ווידער א שאקעל געטאן מיט די קעפ. און פארקס האט שטיל ארויסגעזאגט זיין מיינונג, אז דזשאן ווילעט האט היינט דערגרייכט דיי העכסטע טרויער און יאוש. דאמאלסט ווען דאס גליק שיינט אריין אין זיין שטוב?

— יא, עס איז גרינג צו פרעגען ווען מען ווייסט נישט; א תהום איז די מענש־ליכע נשמה — האט ארענדעס פארטגע־זעצט — אן א גרונט איז זי און געה דער־געה ווא־ס דארטען טוט זיך!

און איצט איז לאטיפא אויפ'ן גרויס־סען געוועש צו איהר משפחה געגאנגען, אהין אין דרום זייט, וואו עס'זענען אויס־געשפרייט די געצעלטען פון די עראב, איהר שבט. דארט וועט מען אלצדינג וואר־שען, סיי די לייוועונס פון די ביידלאך און סיי די טרבושען (אראבישע פעסקעס) פון די קעמלען. אלצדינג ווערט ריין געוואר־שען און געטריקענט אויפ'ן פרייען פעלד אויבען בערגלאך נאסע און שווארצע ערד. דארט וועט דאס וואוהין דער דרום־ווינט האט זיך אויבען, אויפ'ן דאך פון מאטאר־שטיבעל באזעצט א שווארצע קרא און אונטען אין זיין איינענעם שטיבעל ליגט דער עפעס באוויזיגן....

— דאס איז א "מייפאולער" געשיכ־טע, — האט ער געזאגט, — אונזערע אן איינענע. זי געהערט צום דאזיגען הויז, און קיינער, אויסער סאלאמאן דייזי, האט זי קיינמאל נישט דערצעהלט און וועט זי קיינמאל נישט דערצעהלען.

דאס איז געווען דעם שרייבער און גלאקענ־ציהערס נאמען. ער האט פריהער אראפגעלאזען די אויגען צו דער ערד מיט גרויסער עניות, כאטש ער איז פלוצלונג געווארען די ערשטע און וויכטיגסטע פער־זאן אין צימער; דערנאך האט ער זיך ארייננערוקט טיעפער אין זיין שטול, האט ארויסגענומען די ליולקע פון מויל און ביי דער טונקעלער און טאנצענדער שיין פונ'ם אייוועוו האט ער אנגעפאנגען זיין געשיכטע:

— מיט צוויי און צוואנציג יאהר צו־ריק איז מיסטער רובען הערדייל, מיסטער דזשאפרי'ס עלטערער ברודער.

דא איז ער געבליבען שטעהן און האט געמאכט אזא לאנגע פויזע, אז אפילו דזשאן ווילעט האט פארלוירען די געדולד און געפרעגט, פארוואס ער דערצעהלט נישט ווייטער.

— קאב, — האט סאלאמאן דייזי, שטיל געפרעגט ביים וואלד־זועכטער: — וואסער טאג אין מאנאט איז היינט?

— דער ניינצענטער.

— מערץ, — האט דער שרייבער גע־זאגט, — דער ניינצענטער מערץ; דאס איז עפעס נישט גלאטיג.

אלע האבען איינגעשטימט דערמיט, אז סאלאמאן האט ווידער אנגעהויבען:

— מיסטער רובען הערדייל, מיסטער דזשאפרי'ס עלטערער ברודער, איז מיט צוויי און צוואנציג יאהר צוריק געווען דער איינגענטימער פונ'ם גוט ווארען, וועלכעס איז דאמאלסט, ווי דזשאן האט געזאגט, געווען ווערטה פיעל מעהר אלס היינט. זיין פרוי איז געשטארבען מיט א קורצער צייט פריהער און האט איהם געלאזען א קליין מייידעלע — די מיס הערדייל, ווע־גען וועלכער איהר האט געפרעגט און וועלכע איז דאן קוים אלט געווען איין יאהר.

הנם דייזי האט זיך געווענדעט מיט זיין ערצעהלונג אויסליסליך צום אונ־באקאנטען, האט יענער פונדעסטוועגען געקוקט אן א זייט מיט א מינע, ווי איהם אינטערעסירט די נאגעע געשיכטע א הער נישט. סאלאמאן האט דאריבער אומגע־דרעהט דעם קאפ צו זיינע פריינט, כדי צו ווייזען, וואס פאר א פנים ביי איהם האט, אזא גראבקייט.

— מיסטער הערדייל — האט דער דערצעהלער פארטגעזעצט, — האט פאר־לאזען די געגענט נאך זיין פרוי'ס טויט, ווייל איהם איז דא געווען אומעטיג, און איז אוועק קיין לאנדאן, וואו ער האט פארבראכט איינגע מאנאטען; געפינע־דיג אבער, אז דארט איז איהם אומעטיג, נישט ווענינער ווי דא, איז ער פלוצלונג צוריקגעקומען מיט זיין מיידעלע קיין וואדרען און האט מיטגעבראכט מיט זיך צוויי דיענסטען און אויסערדעם זיין עקא־נאם און זיין גערטנער. די איבערגיגע דיי־נער זענען געבליבען דערווייל אין לאנ־דאן און האבען באדארפט קומען אויפ'ן צווייטען טאג.

— דארף זיך מאכען, אז גראד יענע נאכט זאל שטארבען אן אלטער, אריימער דזשענטעלמען, און איך באקומט א באַ־פעהל צו זעהן האלב איינס ביינאכט צו קלינגען נאך זיין נשמה.

— דער באנרעבער איז דאן געלעגען א פארקיהלטער צו בעט, האב איך, הייסט עס, נאך געמוזט געהן איינער אליין, דען עס איז געווען צו שפעט און אונמעגליך צו קריגען וועמען עס איז פאר א באגלייר־טער. איבערגיגענס, די גאנצע מעשה, איז פאר ניר נישט געווען אומגעריכט. דען דער אלטער האט נישט איינמאל אויסגע־דריקט זיין וואונש, אז דער גלאק אנזאַ־גען וועגען זיין טויט באלד נאך יציאת נשמה, און דאס האט מען ערווארטעט פון טאג אויף טאג. איך האב זיך דאריבער געמאכט הארץ, האב זיך ווארים אנגע־טאן, גענומען א לאמטערן און דעם שלי־סעל פון דער קירך און זיך געלאזען אין וועג אריין".

ביי דעם פונקט פון דער דערצעה־לונג האט זיך געלאזען הערען א שוואך גערויש פון ווינקעל, וואו דער פרעמדער איז געזעסען, ווי ער וואלט זיך א רודער געטאן און זיך אויסגערעהט צום דער־צעהלער.

— עס איז געווען פונקט אזא נאכט ווי היינט: דער ווינט האט געשטורעמט, א שטארקער רעגען האט געשמיסען די ערד, און עס איז געווען זעהר פינסטער, טיר און פענסטער אין אלע הייזער זע־געווען פארהאקט, מענשען האבען זיך געהאלטען בחדרי חדרים, און אויסער מיר איז ווארשיינליך פאראן אויף דער וועלט בלויז נאך א מענש, וואס וויסט, ווי פינסטער דאמאלסט איז געווען.

— דאס איז גוטע, לאטיפא'ן. אין דער שטיל האט ער עס געטאן געגען דעם ווילען פון עלטערען און בהודעה. איהר האט ער ביי זיך אין הארצען פארפלאנצט אין טיעף, כאווארדזשא, זענען די וואר־צלען, קאנסט זיי קיינמאל ניט ארויסרייסען, סיידען אין איינעם מיט זיי אויך דעם גאנצען קער־פער פון פאיז. און זיכער אין דאך ווי דער טאג, אז ער וועט זיך נישט קענען באגעגענען מיט איהר, אפילו איין איינ־ציג וואר־ט וועט ער ניט קענען מיט איהר אויסרעדען, דארויף וועט שוין איהר משפחה צוזעהן, אבער ווער קען דאס גא־ווירען, כאווארדזשא, אז אזוי ליינגדיג לאנג אונטער'ן ביידעל און ארויסקוקען פון אונטער, וועט זיך דאך זיין בליק מיט איהר'ן נישט אנטרעפען? און וועט זי נאר איין מאל איהרע ברענענדע אויגען אויפהויבען, אזוי ווערט פאיז אן אנגע־צונדענער פון גליק אין ביי מיר דא פלאצט גלייך די נשמה. און אז דער ווינט האט אויף דרום געבלאזען, האט ער זי שוין פון מיר אויף איביג פארטריבען. פאר־פאלען!... פארפאלען!... נישט אללא איז דער, וואס שפילסט זיך מיט איהם!...

די באארעדע איז איינגעהילט געווארען אין א שווארצען שאטען, לויפען שאקא־לען־פארביי די ביימער, פינקלען זייערע אויגען. גראבט א קראט שטילערהייט די ערד איבער זיך און לאזט איבער פון אויבען בערגלאך נאסע און שווארצע ערד. דארט וועט דאס וואוהין דער דרום־ווינט האט זיך אויבען, אויפ'ן דאך פון מאטאר־שטיבעל באזעצט א שווארצע קרא און אונטען אין זיין איינענעם שטיבעל ליגט דער עפעס באוויזיגן....

— נישט געשטארבען אין געוועהנלי־כען זין פון ווארט, — האט דער שיינקער געזאגט.

די שכנים האבען ווידער א שאקעל געטאן מיט די קעפ. און פארקס האט שטיל ארויסגעזאגט זיין מיינונג, אז דזשאן ווילעט האט היינט דערגרייכט די העכסטע טרויער און יאוש, דאמאלסט ווען דאס גליק שיינט אריין אין זיין שטוב?

— יא, עס איז גרינג צו פרעגען ווען מען ווייסט נישט; א תהום איז די מענש־ליכע נשמה — האט אראבדעם פארטגע־זעצט — אן א גרונט איז זי און געה דער־געה ווא־ס דארטען טוט זיך!

און איצט איז לאטיפא אויפ'ן גרויס־סען געוועש צו איהר משפחה געגאנגען, אהין אין דרום זייט, וואו עס'זענען אויס־געשפרייט די געצעלטען פון די עראב, איהר שבט. דארט וועט מען אלצדינג וואר־שען, סיי די לייוועונס פון די ביידלאך און סיי די טרבושען (אראבישע פעסקעס) פון די קעמלען. אלצדינג ווערט ריין געוואר־שען און געטריקענט אויפ'ן פרייען פעלד אויבען בערגלאך נאסע און שווארצע ערד. דארט וועט דאס וואוהין דער דרום־ווינט האט זיך אויבען, אויפ'ן דאך פון מאטאר־שטיבעל באזעצט א שווארצע קרא און אונטען אין זיין איינענעם שטיבעל ליגט דער עפעס באוויזיגן....

— דאס איז א "מייפאולער" געשיכ־טע, — האט ער געזאגט, — אונזערע אן איינענע. זי געהערט צום דאזיגען הויז, און קיינער, אויסער סאלאמאן דייזי, האט זי קיינמאל נישט דערצעהלט און וועט זי קיינמאל נישט דערצעהלען.

דאס איז געווען דעם שרייבער און גלאקענ־ציהערס נאמען. ער האט פריהער אראפגעלאזען די אויגען צו דער ערד מיט גרויסער עניות, כאטש ער איז פלוצלונג געווארען די ערשטע און וויכטיגסטע פער־זאן אין צימער; דערנאך האט ער זיך ארייננערוקט טיעפער אין זיין שטול, האט ארויסגענומען די ליולקע פון מויל און ביי דער טונקעלער און טאנצענדער שיין פונ'ם אייוועוו האט ער אנגעפאנגען זיין געשיכטע:

— מיט צוויי און צוואנציג יאהר צו־ריק איז מיסטער רובען הערדייל, מיסטער דזשאפרי'ס עלטערער ברודער...

דא איז ער געבליבען שטעהן און האט געמאכט אזא לאנגע פויזע, אז אפילו דזשאן ווילעט האט פארלוירען די געדולד און געפרעגט, פארוואס ער דערצעהלט נישט ווייטער.

— קאב, — האט סאלאמאן דייזי, שטיל געפרעגט ביים וואלד־זועכטער: — וואסער טאג אין מאנאט איז היינט?

— דער ניינצענטער.

— מערץ, — האט דער שרייבער גע־זאגט, — דער ניינצענטער מערץ; דאס איז עפעס נישט גלאטיג.

אלע האבען איינגעשטימט דערמיט, אז סאלאמאן האט ווידער אנגעהויבען:

— מיסטער רובען הערדייל, מיסטער דזשאפרי'ס עלטערער ברודער, איז מיט צוויי און צוואנציג יאהר צוריק געווען דער איינגענטימער פונ'ם גוט ווארען, וועלכעס איז דאמאלסט, ווי דזשאן האט געזאגט, געווען ווערטה פיעל מעהר אלס היינט. זיין פרוי איז געשטארבען מיט א קורצער צייט פריהער און האט איהם געלאזען א קליין מייידעלע — די מיס הערדייל, ווע־גען וועלכער איהר האט געפרעגט און וועלכע איז דאן קוים אלט געווען איין יאהר.

הנם דייזי האט זיך געווענדעט מיט זיין ערצעהלונג אויסליסליך צום אונ־באקאנטען, האט יענער פונדעסטוועגען געקוקט אן א זייט מיט א מינע, ווי איהם אינטערעסירט די גאנצע געשיכטע א הער נישט. סאלאמאן האט דאריבער אומגע־דרעהט דעם קאפ צו זיינע פריינט, כדי צו ווייזען, וואס פאר א פנים ביי איהם האט, אזא גראבקייט.

— מיסטער הערדייל — האט דער דערצעהלער פארטגעזעצט, — האט פאר־לאזען די געגענט נאך זיין פרוי'ס טויט, ווייל איהם איז דא געווען אומעטיג, און איז אוועק קיין לאנדאן, וואו ער האט פארבראכט איינגע מאנאטען; געפינע־דיג אבער, אז דארט איז איהם אומעטיג, נישט ווענינער ווי דא, איז ער פלוצלונג צוריקגעקומען מיט זיין מיידעלע קיין וואדרען און האט מיטגעבראכט מיט זיך צוויי דיענסטען און אויסערדעם זיין עקא־נאם און זיין גערטנער. די איבערגיגע דיי־נער זענען געבליבען דערווייל אין לאנ־דאן און האבען באדארפט קומען אויפ'ן צווייטען טאג.

— דארף זיך מאכען, אז גראד יענע נאכט זאל שטארבען אן אלטער, אריימער דזשענטעלמען, און איך באקומט א באַ־פעהל צו זעהן האלב איינס ביינאכט צו קלינגען נאך זיין נשמה.

— דער באנרעבער איז דאן געלעגען א פארקיהלטער צו בעט, האב איך, הייסט עס, נאך געמוזט געהן איינער אליין, דען עס איז געווען צו שפעט און אונמעגליך צו קריגען וועמען עס איז פאר א באגלייר־טער. איבערגיגענס, די גאנצע מעשה, איז פאר ניר נישט געווען אומגעריכט. דען דער אלטער האט נישט איינמאל אויסגע־דריקט זיין וואונש, אז דער גלאק אנזאַ־גען וועגען זיין טויט באלד נאך יציאת נשמה, און דאס האט מען ערווארטעט פון טאג אויף טאג. איך האב זיך דאריבער געמאכט הארץ, האב זיך ווארים אנגע־טאן, גענומען א לאמטערן און דעם שלי־סעל פון דער קירך און זיך געלאזען אין וועג אריין".

ביי דעם פונקט פון דער דערצעה־לונג האט זיך געלאזען הערען א שוואך גערויש פון ווינקעל, וואו דער פרעמדער איז געזעסען, ווי ער וואלט זיך א רודער געטאן און זיך אויסגערעהט צום דער־צעהלער.

— עס איז געווען פונקט אזא נאכט ווי היינט: דער ווינט האט געשטורעמט, א שטארקער רעגען האט געשמיסען די ערד, און עס איז געווען זעהר פינסטער, טיר און פענסטער אין אלע הייזער זע־געווען פארהאקט, מענשען האבען זיך געהאלטען בחדרי חדרים, און אויסער מיר איז ווארשיינליך פאראן אויף דער וועלט בלויז נאך א מענש, וואס וויסט, ווי פינסטער דאמאלסט איז געווען.

(פארזעצונג פון ד' 5)

ווי אזוי ענגלאנד

(פארזעצונג פון פיידזש 4)

טע האבען געלויטעט, אז זיי האבען אנ־געפיהרט א בונט און קאנספיראציע, און זיי זענען דערפאר באשטראפט געווארען מיט זיבען יאהר געפענגניש יערערער. ארויסגעבענדיג דעם אורטייל האט דער ריכטער געזאגט: „ניט דערפאר וואס איהר האט אין זינען געהאט צו טאן באַ־שטראף איך אייך, נאר איך האלט עס פאר מיין פליכט צו באשטראפען אייך, כדי אנדערע זאלען ארונטערנעהמען א מוסר השכל".

צוזאמען מיט אנדערע 240 ארעס־טאנטען זענען זיי מיט דער שיף „סוק־סעס אפגעשיקט געווארען קיין אויסטרא־ליע און דורכגעמאכט אלע שבעה מיזורי ניהנום אויפ'ן וועג. אין דער צייט אבער וואס זיי זענען געווען אין אויסטראליע האבען געלייבען אנדערע ארבייטער ארבייטער אין ענגלאנד ניט אויפגעהערט צו פארדערן זייער באַ־פרייאונג, ביז די רעגירונג האט זיך ענד־ליך געבויגען און זיי באפרייט. א העלפט פון די ארעסטאנטען וואס זענען געפיהרט געווארען מיט זיי קיין אויסטראליע זע־נען אויפ'ן וועג געשטארבען פון די יסורים און מאטערנישען וואס מען האט זיי אנגעטאן, אבער זיי זענען געבליבען לעבען.

פינף פון די באפרייטע זעקס ארבייי־טער פיהרער (אויסער דזשיימס מאמעט) האבען באלד אויסגעוואנדערט קיין קא־נאדע, און דער לעצטער פון דער פארטיע איז דא געשטארבען אין יאהר 1902. זיי ליגען אלע לעבען לאנדאן, אנטעריא.

ווען ענגלאנד האט ענדליך אפגע־שאפט די טראנספארטאציע־עקספעדי־ציעס, זענען אלע פריזאן־שיפען פאר־ברענט געווארען, אבער די שיף „סוק־סעס" וועלכע איז דאמאלסט געווען גע־ווענקען לעבען אויסטראליער האפען, איז געבליבען. לעצטענס האט מען זי ארויס־געצויגען און זי ווערט ארומגעפיהרט אי־בער דער וועלט צו צייגען און דערמאנען וועגען די גרוילטאטען וואס זענען באַ־גאט געווארען פון דער ענגלישער אריס־טאקראטיע צו באשטראפען „פארברע־כער". די שיף „סוקסעס" שטעלט מיט זיך פאר א שטיק מארטיערטום געשיכטע.

נייע קענעדער סטעמפס

— מיר ברענגען דא א רעפראדוקציע פון די נייע קענעדער סטעמפס, וועלכע האבען אלע אויף זיך פארשיעדענע קאנאדער בילדער ווי פאלגט: (1) א סצענע פון די ראקי מאונטיינס. (2) א בילד פון קוויבעק. (3) די פארלאמענט ביבליטעק אין אטאווע. (4) א האר־וועסט סצענע אין דער וועסט. (5) א קענעדער "שראין (הייליג פלאץ) און (6) מוירקורי און די וועלט. סימבא־ליזירענדיג די לופט־פאסט.